

LA NOVA LLEI D'EDUCACIÓ I EL CATALÀ¹

Carme FORCADELL LLUÍS

Coordinadora de normalització lingüística del Departament d'Ensenyament
responsable del Vallès Occidental

Sumari

1. Introducció
2. La legislació educativa espanyola: Llei orgànica del dret a l'educació (LODE) i la Llei d'ordenació general del sistema educatiu (LOGSE)
3. Llei orgànica de qualitat de l'educació (LOCE)
4. Tractament de la llengua catalana dins de la Llei orgànica de qualitat de l'educació
5. Conclusions

1. INTRODUCCIÓ

Aquest article sobre el tractament de la llengua catalana en la nova Llei de qualitat de l'educació, se centra en el Principat de Catalunya. És clar, però, que per parlar del tractament de la llengua catalana en la nova Llei caldria parlar, també, de la situació en altres territoris lingüístics, perquè aquesta Llei és d'àmbit estatal i en altres territoris, com el País Valencià, les Illes Balears i la Franja de Ponent, la llengua catalana es troba en una situació més precària que al Principat i, per tant, les conseqüències de la seva implantació seran més devastadores en aquests territoris.

1. Aquest article va ser redactat el mes d'octubre de l'any 2003. Des d'aleshores ençà, s'ha produït un canvi de govern a Catalunya i, com a conseqüència, un canvi també a la Conselleria d'Ensenyament. Les afirmacions que s'hi fan sobre la Conselleria d'Ensenyament i el Govern de Catalunya es refereixen, per tant, a la legislatura anterior. De tota manera, la política educativa del Govern espanyol i les condicions d'implantació de la LOCE no han canviat.

Al País Valencià conviuen diversos models lingüístics a l'ensenyament. La Llei 4/1983, de 23 de novembre, sobre ús i ensenyament del valencià (DOGV, núm. 133, d'1 de desembre de 1983), defineix clarament dues àrees territorials: en una inclou els municipis amb predomini lingüístic del castellà i, en l'altra, els municipis amb predomini lingüístic del català. En les àrees territorials castellanoparlants s'aplica l'anomenat *programa bàsic*, segons el qual la llengua vehicular de l'ensenyament és el castellà i l'ensenyament del valencià és obligatori, encara que a la pràctica és opcional i s'aplica segons l'interès de la comunitat escolar.

En les àrees territorials majoritàriament catalanoparlants s'apliquen tres programes lingüístics: el Programa d'incorporació progressiva del valencià (PIP) —el castellà és la llengua vehicular i el valencià és assignatura obligatòria i vehicular d'alguna àrea de coneixement—; el Programa d'ensenyament en valencià (PEV) —on el valencià és la llengua vehicular i el castellà és obligatori com a assignatura i vehicular d'alguna altra àrea de coneixement—; i, finalment, el Programa d'immersió lingüística en valencià (PIL) —el valencià és la llengua vehicular i el castellà es va introduint progressivament des de tercer curs de primària (8 anys).

A secundària, però, en les àrees territorials majoritàriament catalanoparlants només s'apliquen dos models lingüístics: el Programa d'incorporació progressiva del valencià (PIP) i el Programa d'ensenyament en valencià (PEV).

En realitat, al País Valencià predomina el Programa d'incorporació progressiva del valencià (PIP) i, fins i tot, dins d'aquest model trobem graus d'exigència i ús de la llengua catalana força variables i amb situacions molt desiguals al llarg del territori.

L'article 18.1 de la Llei 4/1983, sobre ús i ensenyament del valencià, diu: «La incorporació del valencià a l'ensenyament en tots els nivells educatius és obligatòria. I en els territoris castellanoparlants que es relacionen en el títol cinquè d'aquesta Llei, aquesta incorporació es farà de forma progressiva, atenent a la seva particular situació sociolingüística, en la forma que reglamentàriament es determini». Això es reitera en el Decret 79/1984, de 30 de juliol, d'aplicació de la Llei 4/1983 en l'àmbit de l'ensenyament no universitari. En realitat, però, s'ha deixat l'ensenyament en llengua catalana en mans del Govern autonòmic que, fins ara, ha posat tots els obstacles possibles per a la promoció de la llengua catalana en l'ensenyament al País Valencià, com ara concedir, generosament, exempcions a l'aprenentatge de la llengua catalana a alumnes que alleguen qualsevol situació especial.

A les Illes Balears es van assumir les competències en educació l'1 de gener de 1998. Anteriorment, el sistema escolar balear, organitzat des del Mi-

nisteri d'Educació, preveia la possibilitat que l'ensenyament primari i secundari tingués el català com a llengua vehicular, però aquesta opció només era vàlida als nuclis de població catalanoparlant. En realitat, el programa d'immersió lingüística en català per a castellanoparlants tenia molt poc èxit.

L'assumpció de competències en educació, per part del Govern balear, va comportar l'adopció del *Decret de mínims*, que es va desplegar mitjançant l'Ordre de 12 de març de 1998. Aquest Decret regula l'ús de l'ensenyament *de i en* llengua catalana als centres docents no universitaris, i obliga els centres escolars a impartir com a mínim la meitat de les assignatures en català. L'efectivitat d'aquest nou model ha estat sovint objecte de discussió política al Parlament de les Illes, on s'ha manifestat, reiteradament, la falta de voluntat política d'aplicar-lo, sobretot durant els governs del Partit Popular.

La situació del català a la Franja de Ponent està determinada per la no oficialitat de la llengua catalana a la Comunitat Autònoma d'Aragó. L'article 7 de l'Estatut d'autonomia d'Aragó i la Llei 3/1999, de 10 de març, del patrimoni cultural aragonès, considera el català «modalitat lingüística parlada a l'Aragó». La falta d'una Llei de llengües a l'Aragó fa que en l'actualitat el català no figuri al currículum escolar; per tant, s'hi imparteix de manera voluntària i opcional, però gairebé el 90 % dels estudiants de primària dels municipis catalanoparlants de la Franja de Ponent segueixen les classes de català, malgrat que no tenen validesa acadèmica.

A Catalunya el Govern de la Generalitat ha desenvolupat un model educatiu basat en la idea de ciutadania i considera l'escola com un espai de socialització plural i d'integració dels alumnes procedents de fora de Catalunya, tot rebutjant els models de separació ètnica/cultural. Aquest model, establert a l'article 14 de la Llei 3/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística (DOGC núm. 322, de 22 d'abril), diu que «Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui el català o el castellà. L'Administració ha de garantir l'exercici d'aquest dret amb dues condicions, que els alumnes no siguin separats en centres diferents per raó de llengua i que la llengua catalana sigui emprada, progressivament, a mesura que tots els alumnes la vagin dominant».

Aquest model va ser desplegat normativament mitjançant el Decret 362/1983, de 30 d'agost, sobre aplicació de la Llei 7/1983, de normalització lingüística a Catalunya en l'àmbit de l'ensenyament no universitari. Aquest Decret va ser desplegat al seu torn per l'Ordre de 8 de setembre de 1983 i modificat pel Decret 576/1983, de 6 de desembre (DOGC núm. 415, de 9 de març de 1984). La vigent Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 9 de gener), consolida aquest model. L'article 21, sobre l'ensenyament no universitari, estableix que:

«1. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament no universitari.

»2. Els infants tenen dret a rebre el primer ensenyament en llur llengua habitual, ja sigui aquesta el català o el castellà. L'Administració ha de garantir aquest dret i posar els mitjans necessaris per a fer-lo efectiu. Els pares o els tutors poden exercir-lo en nom de llurs fills, instant que s'apliqui.

»3. L'ensenyament del català i del castellà han de tenir garantida una presència adequada en els plans d'estudi, de manera que tots els infants, qualsevol que sigui llur llengua habitual en iniciar l'ensenyament, han de poder utilitzar normalment i correctament les dues llengües oficials al final de l'educació obligatòria.

»4. En l'ensenyament postobligatori, l'administració educativa ha de fomentar polítiques de programació i docència que garanteixin perfeccionar el coneixement i l'ús de les dues llengües, per tal que tots els joves adquireixin el bagatge instrumental i cultural propi d'aquests ensenyaments.

»5. L'alumnat no ha d'ésser separat en centres, grups de classe diferents per raó de la seva llengua habitual.

»6. Hom no pot expedir el títol de graduat en educació secundària a cap alumne que no acrediti que té els coneixements, orals i escrits, de català i de castellà propis d'aquesta etapa.

»7. L'acreditació del coneixement del català no pot ésser exigida en el cas d'alumnes que han estat dispensats d'aprendre'l durant l'ensenyament o una part d'aquest, o que han cursat l'ensenyament obligatori fora del territori de Catalunya, en les circumstàncies que el Govern de la Generalitat ha d'establir per reglament.

»8. L'alumnat que s'incorpori tardanament al sistema educatiu de Catalunya ha de rebre un suport especial i addicional d'ensenyament del català.»

Segons dades del Departament d'Ensenyament que corresponen a un estudi elaborat el curs 1999-2000, aproximadament el 88,9 % dels centres d'ensenyament primari de Catalunya fan tot l'ensenyament en català, llevat de les assignatures de llengua i literatura espanyoles i les de llengua estrangera, i el 7,3 % el fan en català i en castellà.

Pel que fa als centres de secundària, el 51,2 % fan tot l'ensenyament en català, i la resta el fan en català amb diverses assignatures en castellà en proporcions variables, tal com recull l'Informe sobre política lingüística 2001. Aquestes dades són qüestionades per organitzacions de defensa de la llengua i per organitzacions sindicals d'ensenyants i d'alumnes que consideren que les xifres són bastant inferiors a les presentades pel Departament.

2. LA LEGISLACIÓ EDUCATIVA ESPANYOLA: LA LLEI ORGÀNICA DEL DRET A L'EDUCACIÓ (LODE) I LA LLEI D'ORDENACIÓ GENERAL DEL SISTEMA EDUCATIU (LOGSE)

El sistema educatiu català està basat en lleis espanyoles que van ser dissenyades amb els mateixos paràmetres per a totes les comunitats autònomes; malgrat tot, a les comunitats que tenen llengua pròpia se'ls permet introduir els seus currículums específics.

A l'inici del seu mandat, la consellera d'Ensenyament, Carme Laura Gil, va dir que faria una Llei catalana d'educació, però la realitat és que l'actual sistema educatiu català (i espanyol) fou bastit durant l'etapa de govern socialista a l'Estat espanyol. En realitat, continuem nodrint-nos d'una legislació espanyola i centralista i hem passat de la LOGSE, Llei d'ordenació general del sistema educatiu, a la LOCE, Llei orgànica de qualitat de l'educació.

De fet, aquesta legislació, malgrat l'esperit unificador i centralista, va permetre a les diverses comunitats autònomes —sobretot a les que tenien llengua pròpia, com Catalunya— elaborar el 45 % del seu currículum, sense cap mena de restricció. Amb això se'ns permetia introduir continguts lingüístics, culturals, històrics i literaris diferenciats amb una certa comoditat.

En general, es pot dir que la promulgació d'aquelles lleis, sobretot de la LOGSE, va significar un gran avenç en el panorama educatiu espanyol. Per primer cop es feia una llei moderna d'educació, pensada des del punt de vista dels alumnes i que considerava l'educació com un fet social. També per primera vegada s'introduïa el concepte de diversitat i es creaven els itineraris educatius diversificats, segons les necessitats de l'alumnat.

Una altra cosa ben diferent ha estat la pràctica educativa diària dels centres i el desplegament posterior d'aquesta legislació que, de vegades, no ha estat ni tan àgil ni tan pràctica com hauria d'haver estat. Tot això unit a la falta de recursos, denunciada reiteradament des dels diferents estaments educatius, ha fet que l'aplicació de la LOGSE no hagi resultat tan satisfactòria com en un principi es podia pensar.

L'Administració educativa catalana, que havia aconseguit generalitzar l'aplicació dels programes d'immersió lingüística per aconseguir normalitzar l'ús del català com a llengua d'ensenyament, no va saber utilitzar l'oportunitat que li oferia la LOGSE per completar aquesta tasca. L'aplicació de la LOGSE, en la majoria de centres, no va comportar cap avenç significatiu des del punt de vista lingüístic; alguns sociolingüïstes afirmen, fins i tot, que amb la generalització de la LOGSE es va iniciar la davallada de l'ús del català als centres docents, sobretot a secundària, on molts centres encara

no havien aconseguit consolidar el català com a llengua d'ús normal i es van trobar amb un projecte nou i innovador que requeria tots els seus esforços.

Alguns centres no estaven preparats, malgrat les experiències que s'havien fet, per atendre adequadament els canvis pedagògics i organitzatius que l'aplicació generalitzada de la LOGSE comportava. D'una banda, per falta d'experimentació, ja que encara que s'havien creat centres d'experimentació i s'havien valorat aquestes experiències, no tots els centres havien tingut l'oportunitat d'entrar en contacte amb el nou sistema educatiu. D'una altra, per la poca formació del professorat, que es va fer de manera precipitada i poc organitzada, i això va fer que molts professors consideressin aquesta formació com una obligació i no com una necessitat professional. També la manca de recursos per atendre la flexibilitat del currículum i la diversitat va abocar els centres a la improvisació.

La realitat és que molts centres van descuidar els continguts nacionals, culturals i lingüístics en el currículum dels alumnes. Molts alumnes surten dels centres d'ensenyament sense haver estudiat mai història de Catalunya o havent passat de puntetes sobre la literatura catalana i, per descomptat, sense saber que és una sardana o sense conèixer l'himne nacional de Catalunya que, fins fa dos anys, no es va introduir a les escoles i es va fer de manera opcional i amb por de ferir susceptibilitats.

L'Administració educativa no va saber, doncs, aprofitar les possibilitats que la LOGSE oferia per fer del català la llengua d'ús normal als centres i per introduir continguts nacionals i culturals al currículum. No hem d'oblidar que el Departament d'Ensenyament tenia a les seves mans el 45 % del currículum i, aprofitant aquesta esclatxa de la legislació, hauria pogut construir un currículum lingüístic i cultural que compregués tots els territoris de parla catalana, en lloc de limitar-se al Principat. La realitat és que la majoria de continguts nacionals i lingüístics dels currículums dels centres depenen de la sensibilitat dels equips directius i del professorat.

La Llei orgànica del dret a l'educació (LODE), aprovada l'any 1985, desplega l'article 27 de la Constitució espanyola de l'any 1978. Aquesta Llei regula el dret a l'educació, el dret a la participació en la planificació de l'educació i en la gestió i el control de centres, el dret a la creació de centres privats i legisla sobre l'aportació de diners públics a centres de titularitat pública i privada. També regula els drets i deures dels alumnes, el règim de concerts educatius dels centres privats i els reglaments orgànics dels centres públics.

A més a més, en el títol preliminar la LODE estableix que un dels objectius bàsics de l'educació és la formació en el respecte de la pluralitat lingüística i cultural d'Espanya. En aquest sentit, és la primera llei educativa

que no només reconeix, sinó que considera un objectiu educatiu el respecte a la pluralitat lingüística, amb la qual cosa reconeix la importància de les altres llengües de l'Estat.

La LOGSE, aprovada l'any 1990 i a la qual ja ens hem referit, és la primera llei que regula el sistema educatiu en el marc constitucional i de l'Estatut d'autonomia. Estableix l'obligatorietat de l'ensenyament des dels 6 fins als 16 anys. Regula el sistema educatiu per etapes: educació infantil de 0 a 6 anys, educació primària de 6 a 12 anys, educació secundària obligatòria de 12 a 16 anys i educació secundària postobligatòria que comprèn el batxillerat i la formació professional. També regula i legisla sobre els ensenyaments de règim especial: artístics, d'idiomes, ensenyament d'adults i l'atenció als alumnes amb necessitats educatives especials.

Fins ara, doncs, els centres es regulen per la LOGSE. Aquesta Llei, que va substituir la Llei general d'educació, no va fer res més que completar la LODE i adaptar els principis i valors de la Constitució espanyola. Els canvis més importants que va introduir són:

- Ampliar el tram educatiu obligatori fins als 16 anys per fer coincidir l'edat d'acabament de l'escolaritat amb l'edat d'incorporació al món laboral.
- Establir un sistema comprensiu durant tot l'ensenyament obligatori; el sistema selectiu no comença fins als 16 anys.
- Establir el marc curricular general (comú a tot l'Estat), l'autonòmic i el del centre; permet, doncs, que cada centre educatiu pugui tenir el seu projecte curricular adaptat a les necessitats concretes de l'entorn.
- Introduir l'optativitat a secundària, és a dir, els alumnes poden triar algunes matèries: estableix una part comuna per a tots els alumnes i una de variable.
- Es fa especial atenció a la diversitat de l'alumnat i es respecten les capacitats i els ritmes d'aprenentatge personals.
- S'inicia una nova cultura de l'avaluació, introduint l'avaluació inicial, formativa i sumativa.

Evidentment, tots aquests canvis pedagògics i organitzatius requerien un gran esforç per part dels centres i de tot el professorat, com també un gran esforç econòmic per part de l'Administració. Malgrat això —i aquest va ser un greu error—, no es va fer cap llei d'acompanyament pressupostari de la LOGSE, és a dir que es va introduir aquesta nova legislació sense augmentar la dotació econòmica dels centres.

Pel que fa a l'experimentació, tot i que es van crear centres experimentals, els resultats i les experiències d'aquests centres no es van utilitzar per fer els ajustos i les adaptacions necessàries per corregir les disfuncions que, inevitablement, sorgeixen quan es posa en marxa un nou sistema que comporta canvis significatius.

No es pot pretendre passar d'un sistema educatiu selectiu a un sistema comprensiu —que és un canvi radical dels plantejaments educatius— sense un període llarg de formació i d'adaptació de tot el professorat, sobretot tenint en compte que la formació inicial que rep el professorat a les universitats no és l'adequada per a les finalitats educatives. A més, en el cas de secundària la situació és dramàtica, ja que els futurs professors i professores de secundària no reben cap mena de formació pedagògica.

Una altra mancança de la LOGSE és la falta de previsió quant al gran nombre d'alumnes estrangers que està rebent el nostre sistema educatiu. Aquest increment d'alumnes estrangers, que augmenta molt la diversitat dels centres i que preocupa molt els equips directius, s'ha anat solucionant a mida que els centres els han hagut d'incorporar a les aules. Fins aquest mateix any el Departament d'Ensenyament no ha dissenyat un pla d'atenció per als alumnes estrangers.

3. LLEI ORGÀNICA DE QUALITAT DE L'EDUCACIÓ (LOCE)

Al final de l'any 2002 fou aprovada per les Corts Generals la Llei orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de qualitat de l'educació (BOE núm. 307, de 24 de desembre), que modifica substancialment el sistema educatiu vigent. Cal remarcar, com a dada molt negativa, que ni en el capítol I d'aquesta Llei —referit als principis de la qualitat de l'ensenyament—, ni en el capítol II —sobre els drets i deures de pares i alumnes—, quan es parla de valors i principis constitucionals i reconeguts internacionalment, no es fa cap referència a la pluralitat lingüística ni a la diversitat cultural de l'Estat.

Aquesta nova Llei es fonamenta en cinc eixos bàsics: la cultura de l'esforç, l'anàlisi dels resultats, el reforç d'un sistema d'oportunitats per a tots, la dignificació de la feina del professorat i el desenvolupament de l'autonomia dels centres. La cultura de l'esforç és el primer eix en què el govern del Partit Popular justifica la nova Llei d'educació, però l'anàlisi parteix d'una situació d'indisciplina generalitzada en tots els centres educatius, com a conseqüència de la legislació vigent i del fet que els alumnes puguin passar de curs sense haver superat totes les matèries.

És veritat que l'esforç de l'alumnat és fonamental per aprendre i per poder superar els estudis, però cal també l'esforç que ha de fer l'Administració educativa per dotar els centres dels recursos necessaris i, precisament, d'aquests recursos, la nova Llei no en parla. Sembla que l'únic esforç que es requereix és el de l'alumnat.

El segon eix en què es justifica el projecte de llei és l'anàlisi dels resultats obtinguts a partir de l'avaluació de l'alumnat, dels centres, del professorat i del sistema. Respecte a l'avaluació dels alumnes, sembla un retorn al passat, ja que l'avaluació de l'alumnat se centra només en els resultats obtinguts a través de proves de coneixement i ja no s'avaluen les actituds, ni els valors i les normes. Cada professor avaluarà la seva matèria, i la funció de l'equip d'avaluació queda molt difuminada. Es torna a parlar de les proves de suficiència i proves finals, i l'alumnat amb més de dues matèries pendents haurà de repetir curs.

Respecte a l'avaluació dels centres, s'anuncien unes proves anomenades *avaluacions generals*, similars a les proves anomenades competències bàsiques que s'han passat a Catalunya. L'avaluació del professorat es vincula a una futura carrera docent i l'avaluació del sistema educatiu es reserva a l'Estat, per a la qual cosa es crea l'Institut Nacional d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu. En tot aquest sistema d'avaluació dels resultats, les comunitat autònomes hi tenen un paper relativament minso, ja que es regula a través de normes dictades per a tot l'Estat.

El tercer eix bàsic és reforçar un sistema d'oportunitats per a tothom, però no s'especifica com es farà, no es concreten com es crearan places públiques de llars d'infants, ni si se'n crearan, no parla dels recursos necessaris per atendre la diversitat, les úniques mesures de reforç s'estableixen a primària i a secundària i les divisions de l'alumnat responen més a la seva actitud que no pas a la seva capacitat.

El quart eix afirma el propòsit d'augmentar la consideració social del professorat; amb aquest propòsit s'anuncia una incentivació econòmica per a les tutories —per la dedicació al centre—, s'anuncien llicències retribuïdes —ara ja n'hi ha— i disminucions de jornada, però també de sou a partir dels 55 anys. Caldrà veure com es concretaran totes aquestes propostes per comparar-les amb la situació actual. També es vol potenciar la formació inicial i la formació permanent del professorat de secundària —del de primària no diu res— i s'anuncia una futura formació en la didàctica de la matèria per impartir. Però no es parla de formació en coneixements bàsics de pedagogia, de psicologia de l'adolescent, ni de dinàmica de grups. Aquest tipus de formació és indispensable per atendre l'educació de l'alumnat que està en l'època adolescent.

Finalment, el cinquè eix fa referència a l'autonomia dels centres educatius, però no concreta quin tipus d'autonomia s'atorgarà als centres: autonomia curricular, autonomia organitzativa, autonomia econòmica, etc. Es permetrà que els centres tinguin autonomia curricular i puguin dissenyar el seu currículum a partir d'uns mínims comuns com permetia la LOGSE? Es permetrà als centres que puguin disposar del professorat adequat per tirar endavant el seu projecte educatiu? Es permetrà als centres dotar-se dels recursos econòmics necessaris per atendre les seves necessitats, segons la seva diversitat i l'entorn social i cultural? Evidentment, la nova Llei no diu res de tot això, només parla d'autonomia dels centres en general, sense concretar cap d'aquestes vies.

Aquesta nova Llei manté la competència estatal de fixar els ensenyaments comuns, que constitueixen els elements bàsics del currículum i que no podran excedir-se del 55 % en les comunitats autònomes amb una llengua oficial pròpia. Però obre la porta, tal com havia avançat en declaracions públiques el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, que en el desplegament reglamentari de la Llei s'augmenti el nombre d'hores lectives obligatòries de l'àrea de llengua castellana a les comunitats amb una llengua oficial pròpia, desbaratant-los el seu currículum escolar. Això és precisament el que ha passat amb la publicació del Reial decret 830/2003, tal com veurem més endavant.

En relació amb l'educació infantil, l'article 12 de la Llei en fixa els objectius, un dels quals és desenvolupar les seves habilitats comunicatives orals i iniciar-se en l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura, però no fa cap referència a quina serà la llengua d'aprenentatge quan parla de les capacitats del nen que cal desenvolupar. Sí que es fa referència, en canvi, a la llengua pròpia de les comunitats autònomes en els objectius que han d'assolir l'ensenyament primari, el secundari obligatori i el batxillerat.

4. TRACTAMENT DE LA LLENGUA CATALANA DINS DE LA LLEI ORGÀNICA DE QUALITAT DE L'EDUCACIÓ

La política del Govern espanyol des que va arribar al poder el Partit Popular l'any 1995, però, sobretot, des que va aconseguir la majoria absoluta l'any 1999, s'ha caracteritzat per un reforçament del nacionalisme espanyol (patriotisme constitucional), per diferenciar-lo dels nacionalismes perifèrics, en totes les seves actuacions polítiques, socials, econòmiques, executives i legislatives.

De fet, aquesta Llei és un intent de recuperar les competències, en

matèria educativa, que havien estat traspassades a les diverses comunitats autònomes en època dels governs socialistes, per poder introduir i controlar els continguts educatius, tal com es va expressar en el primer redactat del Projecte de llei que va presentar el Partit Popular. L'apartat iv del preàmbul deia: «*El primero de esos retos consiste en que, una vez concluido el traspaso de funciones y servicios a las comunidades autónomas en materia de educación, nuestro sistema educativo exige hoy una mejor regulación y clarificación de los niveles competenciales del Estado, de las comunidades autónomas y de los centros educativos.*»

Evidentment, aquest redactat envaïa competències del Govern de la Generalitat i dels altres governs autonòmics, perquè reclamava per a l'Estat la facultat de regular altre cop el sistema educatiu, quan aquestes són competències plenes de les comunitats autònomes que les han estat exercint des que se'ls van traspassar. En aquest cas cal recordar que l'article 15 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya diu: «És de competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats, en l'àmbit de les seves competències, sens perjudici d'allò que disposen l'article 27 de la Constitució i lleis orgàniques que, conforme a l'apartat primer de l'article 81 d'aquella, el desenvolupin, de les facultats que atribueix a l'Estat el número 30 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució, i de l'alta inspecció necessària per al seu compliment i garantia.»

Segons l'Estatut, doncs, les competències de la Generalitat de Catalunya en matèria educativa són plenes i només es troben limitades pels articles de la Constitució i pels reials decrets que regulen la funció de l'Alta Inspecció. Aquell paràgraf del preàmbul i d'altres en la mateixa línia es van treure del redactat final de la Llei, però l'esperit continua vigent, tot i que les paraules han intentat suavitzar els objectius que pretén el Govern espanyol amb la seva promulgació.

En les dues primeres pàgines del primer apartat de la Llei, «*Exposición de motivos*», es repeteixen més de 15 vegades les expressions *sociedad española*, *Estado español* i *España*, amb la finalitat d'homogeneïtzar tots els territoris sota els mateixos paràmetres. També fa referència a la necessitat d'afrontar la globalització i la universalització amb una actitud oberta, però ni un sol cop fa referència a la diversitat cultural i lingüística de l'Estat.

A més a més, justifica l'establiment d'una prova general de batxillerat, que serà requisit indispensable per obtenir el títol, per la necessitat d'homologar el sistema educatiu espanyol amb el d'altres països europeus i per garantir uns nivells bàsics d'igualtat, exigibles a tots els alumnes, indepen-

dentment del seu lloc de residència, per obtenir una titulació acadèmica i professional vàlida per a tot Espanya. Amb la qual cosa està dient que per a l'obtenció del títol de batxillerat no serà necessari avaluar els continguts curriculars de les diverses comunitats autònomes.

No ha d'estranyar, doncs, que aquesta Llei hagi estat rebutjada des de tots els estaments educatius de Catalunya, per la majoria d'associacions sindicals i d'associacions culturals dels diversos territoris de parla catalana, concretament: pels consells escolars de Catalunya i les Illes, per la Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC), per tots els sindicats d'alumnat i per la majoria de sindicats del professorat a més de la majoria de consells escolars de l'Estat espanyol i per la majoria dels governs de les comunitats autònomes.

En el cas de Catalunya, aquesta Llei significa un gran retrocés de la capacitat per dur a terme una política educativa pròpia, no només perquè envaeix diverses competències pròpies, sinó perquè posa traves a l'obligatorietat de l'ús de la llengua catalana com a llengua vehicular de l'ensenyament.

Pel que fa a l'educació infantil, ja hem dit abans que l'article 12 de la Llei, que en fixa els objectius, no fa cap referència a quina serà la llengua d'aprenentatge quan parla de les capacitats del nen que cal desenvolupar. Per tant, es pot interpretar perfectament que aquesta llengua és la llengua espanyola. Sí que es fa referència, en canvi, a la llengua pròpia de les comunitats autònomes en els objectius que han d'assolir l'ensenyament primari, el secundari obligatori i el batxillerat.

L'article 16 de la Llei fixa les àrees obligatòries del currículum de primària. Aquestes àrees són:

- a) *Ciencias, Geografía e Historia.*
- b) *Educación Artística.*
- c) *Educación Física.*
- d) *Lengua Castellana.*
- e) *Lengua oficial propia de la Comunidad Autónoma, en su caso.*
- f) *Lengua extranjera.*
- g) *Matemáticas.*

Asimismo se cursará, de acuerdo con lo dispuesto en la disposición adicional segunda, el área de Sociedad, Cultura y Religión.»

L'article 23 de la Llei fixa les assignatures obligatòries del currículum de secundària obligatòria, que són:

- «a) *Biología y Geología.*
- b) *Ciencias de la Naturaleza.*
- c) *Cultura Clásica.*
- d) *Educación Física.*
- e) *Educación Plástica.*
- f) *Ética.*
- g) *Física y Química.*
- h) *Geografía e Historia.*
- i) *Latín.*
- j) *Lengua Castellana y Literatura.*
- k) *Lengua oficial propia y Literatura de la Comunidad Autónoma, en su caso.*
- l) *Lenguas extranjeras.*
- m) *Matemáticas.*
- n) *Música.*
- ñ) *Tecnología.*

Asimismo se cursará, de acuerdo con lo dispuesto en la disposición adicional segunda, la asignatura de Sociedad, Cultura y Religión.»

L'apartat tercer de l'article 35 de la Llei fixa les modalitats de batxillerat que són:

- «a) *Artes.*
- b) *Ciencias y Tecnología.*
- c) *Humanidades y Ciencias Sociales.»*

I l'apartat cinquè de l'article esmentat fixa les assignatures comunes a les tres modalitats de batxillerat, que són:

- «a) *Educación Física.*
- b) *Filosofía.*
- c) *Historia de España.*
- d) *Historia de la Filosofía y de la Ciencia.*
- e) *Lengua Castellana y Literatura.*
- f) *Lengua oficial propia y Literatura de la Comunidad Autónoma, en su caso.*
- g) *Lengua extranjera.*

Asimismo, se cursará, de acuerdo con lo dispuesto en la disposición adicional segunda, el área de Sociedad, Cultura y Religión.»

Com es pot veure en aquest articulat, l'ensenyament de la llengua pròpia de la comunitat s'acompanya de l'expressió *en su caso*, amb la qual cosa deixa oberta la porta perquè els respectius governs autonòmics fixin la necessitat o no d'aquesta assignatura del currículum, sobretot en l'ensenyament postobligatori. En el cas del País Valencià i de les Illes, governades totes dues comunitats pel PP, caldrà veure com s'interpreta.

Pel que fa al batxillerat, els continguts d'història d'Espanya són obligatoris en el currículum de qualsevol alumne de l'Estat, mentre que els continguts d'història de Catalunya o de les altres comunitats no són obligatoris i no es podran impartir com a matèria obligatòria, sinó com a matèries opcionals dels currículums.

El concepte d'opcionalitat aplicat a qualsevol matèria, a més de significar una rebaixa d'hores lectives setmanals, treu importància als continguts i objectius de l'assignatura en establir la no-necessitat d'aquella matèria per aconseguir els objectius de les etapes educatives. Per això no es pot acceptar que la llengua catalana, llengua pròpia de Catalunya, no sigui la llengua d'aprenentatge de l'educació infantil, perquè significaria admetre la subordinació lingüística del català a l'espanyol dins del sistema educatiu.

En aquest sentit, cal fer esment, també, del Reial decret 830/2003, que regula els ensenyaments comuns de l'educació primària i que estableix l'obligació d'impartir un mínim de quatre hores de llengua castellana a la setmana, a primer i a segon curs d'educació primària. Tal com havia avançat en declaracions públiques el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, en el desplegament reglamentari de la Llei s'ha augmentat el nombre d'hores lectives obligatòries de l'àrea de llengua espanyola en les comunitats amb una llengua oficial pròpia, i amb aquest fet s'ha desbaratat el currículum escolar de Catalunya.

Evidentment, aquest Reial decret ha merescut un rebuig contundent per part de la comunitat educativa. De moment durant aquest curs no està previst que entri en vigor, però s'hauran de prendre mesures amb vista al proper curs ja que a Catalunya, en el nostre context sociolingüístic, on hi ha una llengua dominant (l'espanyol) i una altra minoritzada i en clar desavantatge pel que fa a ús mediàtic i social (el català), és precisament en el primer i segon curs de primària (6 i 7 anys) el moment més crític per a l'adquisició del coneixement del català, que pot condicionar els aprenentatges dels cursos posteriors, perquè és quan s'aprèn a llegir i a escriure i quan es consolida la llengua oral; per això aquest Reial decret constitueix un atemptat contra l'aprenentatge del català.

El Departament d'Ensenyament ja ha dit que les quatre hores setmanals de castellà es redistribuiran en dues hores d'estudi de la llengua caste-

llana i dues més d'estructures lingüístiques comunes amb el català que, per la seva part, disposa de dues hores setmanals. Serà qüestió del mestre o mestra decidir en quina llengua fa les dues hores d'estructures comunes. La consellera d'Ensenyament va dir que el programa de castellà té el 50 % de continguts idèntics al de català i no cal que els estudiants aprenguin dos cops el mateix. Evidentment no es pot deixar, tal com pretén el Departament d'Ensenyament, que sigui el mestre o la mestra qui decideixi en quina llengua fa la classe, no només perquè significaria un pas enrere en la normalització lingüística a l'ensenyament —una cosa que fins ara ha estat regulada per una norma deixaria d'estar-ho—, sinó perquè és traspassar una competència del Departament al professorat.

I, per acabar, hem de parlar de l'article 104 de la Llei, que estableix les competències de l'Alta Inspecció, competències que s'han vist notablement incrementades respecte a les que tenia encomanades a la LOGSE. Entre aquestes funcions competencials cal remarcar:

«a) *Comprobar que los currículos, así como los libros de texto y demás material didáctico se adecuan a las enseñanzas comunes.*

»b) *Comprobar que las enseñanzas comunes se imparten con observancia de lo dispuesto por el ordenamiento estatal, sobre estas materias obligatorias básicas de los respectivos currículos.*

»c) *Comprobar el cumplimiento de los requisitos establecidos por el Estado en la ordenación general del sistema educativo, en cuanto a niveles, modalidades, etapas, ciclos y especialidades de enseñanza, así como en cuanto al número de cursos que en cada caso corresponda. Asimismo, la comprobación de la duración de la escolaridad obligatoria, de los requisitos de acceso de un nivel de enseñanza a otro, de las condiciones de obtención de los títulos correspondientes y de los efectos académicos o profesionales de los mismos.*

»d) *Verificar que los estudios cursados se adecuan a lo establecido en la legislación del Estado, a efectos de la expedición de títulos académicos y profesionales válidos en todo el territorio español.*

»e) *Comprobar el cumplimiento de lo dispuesto en la normativa sobre las características de la documentación administrativa específica que se establezca con carácter básico para cada nivel de enseñanza.*

»f) *Velar por el cumplimiento de las condiciones básicas que garantizan la igualdad de todos los españoles en el ejercicio de sus derechos y deberes en materia de educación, así como de sus derechos lingüísticos y, en particular, el de recibir enseñanza en la lengua oficial del Estado, de acuerdo con las disposiciones aplicables.»*

A part d'aquestes que hem enumerat, les competències de l'Alta Inspecció en són unes quantes més, totes encaminades a controlar els sistemes educatius de les diverses comunitats autònomes. Evidentment, l'objectiu principal de l'Alta Inspecció és controlar i fiscalitzar els continguts dels currículums i dels materials didàctics per tal que s'adiguin amb el projecte homogeneïtzador fixat pel Govern espanyol. Ni la qualitat, ni la pedagogia, ni els valors educatius no formen part dels objectius de l'Alta Inspecció, malgrat que són els pilars de qualsevol sistema educatiu. Però aquesta no és la veritable finalitat de la Llei; la veritable finalitat de la Llei és controlar els sistemes educatius de les nacionalitats històriques amb l'objectiu de controlar els continguts educatius que s'hi imparteixen per fomentar una ideologia de caràcter centralista i homogeneïtzador, d'acord amb la ideologia del Govern espanyol.

Per això, en l'apartat *f* de les competències de l'Alta Inspecció es descobreix una de les finalitats bàsiques encarregades a aquest organisme: el control lingüístic, però no per garantir els drets lingüístics dels ciutadans que parlen la llengua minoritzada i la llengua que necessita protecció, sinó per garantir que els ciutadans que parlen la llengua dominant tinguin els seus drets individuals garantits. Malauradament, en el nostre sistema educatiu sempre han prevalgut els drets individuals per sobre del drets col·lectius.

5. CONCLUSIONS

Aquesta Llei no només envaeix competències des del punt de vista educatiu, sinó que qüestiona l'article 3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de l'any 1979, que diu:

- «1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.
- »2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.
- »3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.»

Una altra Llei que qüestiona la LOCE és la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (DOGC núm. 2553, de 9 de gener de 1998). L'article 2 d'aquesta Llei, sobre la llengua pròpia, diu:

«1. El català és la llengua pròpia de Catalunya i la singularitza com a poble.

»2. El català com a llengua pròpia, és:

»A) La llengua de totes les institucions de Catalunya, i en especial de l'Administració de la Generalitat, de l'Administració local, de les corporacions públiques, de les empreses i els serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals, de l'ensenyament i de la toponímia.»

També el capítol III de la Llei de política lingüística, dedicat a l'ensenyament, entra en contradicció amb la LOCE. L'article 20 diu:

«1. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, ho és també de l'ensenyament, en tots els nivells i les modalitats educatives.

»2. Els centres d'ensenyament de qualsevol grau han de fer del català el vehicle d'expressió normal en llurs activitats docents i administratives, tant les internes com les externes.»

Si la llengua catalana és la llengua de l'ensenyament, això vol dir no només que s'ha de poder ensenyar com a matèria obligatòria, sinó que ha de ser la llengua vehicular de l'ensenyament a Catalunya i, en aquest sentit, ha de ser objecte de tractament especial i diferenciat de la llengua espanyola, que és —com el català— llengua oficial, però no és llengua pròpia.